

מפתח השמות והעניינים

פיוויל 64 65 102	מחשבות זרות ורעות (המשך)
מנחם נחום בן יקותיאל זוסמן כהנא	— הופעתן בהיסח הדעת 205 206
114 111 108 107 74—72 33 32	252 251
222 199 183 180 168 146 121 115	— העלאתן 225 221 205 204 33 30
369 296 288	257 253 252 249—247 244 241
מנחם נחום מצ'רנוביל 110 257 258	362 361 277—273 268 264 263
260	— — סייגי ההוראה 276 275
מנחם עזריה מפאנו 179 180 281	— — שבתאות, השפעת האנטינומיזם
285	השבתאי 278 277 253
מניינים נפרדים 162 225 226 346 391	— — תורת הבעש"ט על- לעומת תורת
מצוות	הירידה בחוג המגידים 261
— האברים 167 313	277
— 'גזירות' 217	— — תורת ההעלאה מקורה בהוראות
— הכללת מצוות-עשה במצוות לא-	על עבודת ה' באמצעות היצר
תעשה 80 209—214 216 259	הרע 279 278 251
260	— וירידת הצדיק 207 206
— טעמי ה- 227 228 322 332 333	— המונח ומשמעותו 271—269
337	— מקורן 271 270
— הלבבות 167 313	מידות רעות 235
— שכליות 215 216	— העלאת ה- 257 241—238
— שמעיות 215 216 228	— שורשן והפיכתן לטוב 241
— תוכנן הפנימי הרוחני 365 367	מייזלש, שמשון 69
מרגליות, יהודה לייב 20 35 128 129	מייזלש, משה חיים 221 199
144 145 244	מיכאל, ראובן 220
מרגליות, יחיאל מיכל 31 79	מיכלזאהן, אברהם חיים שמחה בונם
מרגליות, מ. 58	35
מרגליות, מאיר 79 151	מימון, יהודה לייב 53
מרדכי בן יהודה מראדון 330 359	מלשינות 53
מרדכי בן מאיר 34 74 137 306 313	מ"נ (מיין נוקבין), העלאת- 282
מרדכי בן שמואל מויעלקאטש 34	מנדלבוים, יעקב דב 137 307
75—78 115 138 142 153—156 167	מנהיגים וראשים — ראה : ראשים ומנ-
190—192 198 300 345	היגים
מרדכי חסיד (חרה"ד) 87 88	מנחם מענדיל אב"ד סאטאנוב 326
מרדכי הלוי סג"ל לנדא 47 48 51	מנחם מנדל מבאר 115 97 92 29 19
מרדכי מליסא 35 36	171 288—291 299
מרדכי שרגא 40	מנחם מנדל מוויטבסק 55
משה 179 181 254 266 267 287 288	מנחם מנדל מפרמישליאן 347 64 33
משה, אב"ד סאטאנוב 84	358 355
משה, אב"ד סאמבור 325	מנחם נחום בן יעקב אור שרגא (א"ש)

מפתח השמות והעניינים

נגאל, ג. 16 57 58 96 280	משה איוויער 52 53
נדב, מרדכי 369	משה איסרלש (רמ"א) 250 287 309
'נוקביה' 260	310 321
נח 37 110 111 296 ; בני" 245	משה בארנוור 49
נח צבי בן יוחנן 168	משה בן אלחנן בערלינר 93
נחמיה חיון 179 181—183 186 193	משה בן הלל מאוסטרא 18 32 33 47
203 300	64 69 70 79—81 85 102 108—111
נחמן בר יצחק 297	147 148 150 188 213 214 217 253
נחמן מברסלב 337 194	272 286 287 296 308 312 318 328
נחמן מהורודנקא 23—25 30 —260	329
265 273	משה בן יהודא 82—84 141 142 178
נחמן מטשהרין 170	194 195 341 359 360
נחמן מקוסוב 16 17 21 23—30 92 97	משה בן יעקב מסאטאנוב 17 22 29
167 261 263	33 84 85 131—141 157 161 310
נייא שטאט (פולין גדול) 65	319—325 342 348 359 386
ניצוצות, העלאת— 85 86 175 193 221	משה בן זכריה מענדיל כהנא עפשטיין
224 251 252 258 273 274 282 302 ;	82 106
בשעת אכילה ושתייה 33 373	משה בן מימון (רמב"ם) 20 24 59
נמירוב 112 170	63 100 123 176 195 196 198 209
נסים בן ראובן גירונדי (הר"ן) 242	213 216 224 228 292—294 314 320
נעשוויז 59	322 323 333
'נפילת אפיים' 192 248—251 300	משה בן נחמן (רמב"ן) 176 195
— וירידת נשמות צדיקים לגיהנום	משה בן ראובן 121
להעלות נשמות רשעים 282	משה בן שלמה הלוי 179
נפילת הצדיק — ראה : צדיק : ירידת	משה, מ"מ בק"ק קוליקוב 31
ה—	משה מדולינא 19 41 88
נפתלי בכרך 282—284 286 287	משה מקוטב 25 166 167
נפתלי בן לוי 64	משה קורדובירו 212 324 355—357
נפתלי הירץ אב"ד דובנא 326	משולם פייביש הלר 13 14 40 41
נפתלי הירץ בן שלמה, ראש בית-	180 347 349 372
דין דק"ק פינטשוב 192	משיח 246 299
נפתלי הכהן כ"ץ 178 181 193 195	משיחיות 45 81 89
343	— אקטואלית 33 59 66—68 78 88
נשמותיהם של אבות האומה, חוקיותן	153 154 167 177
הפאראדוקסאלית 244—246	— שבתאית 99 333
נתן בר' לוי (נתן בר"ל) 351—353	משל והלצה — ראה לפי : תוכחה בש-
נתן נטע, אב"ד ראודיל 326	ער : משלים ודברי הלצה
נתן נטע בן מנחם מענדל משיניאווה	
85 86 99 104 166 348 349 354	נאוורהדק 65

מפתח השמות והעניינים

— — והלכי רוח משיחיים אקטואליים	סאטאנוב 132 84
189	סגפנות 37—39 48 49 62 63 74 78
— — חסידות, מעשה — 191	82 85 113 153 157 161 168 230
— — ירידה מרצון לקליפות בבחינת	231 262 319 339 340
'מוריד שאול ויעל' 191 192	סטריזוב 46
301	סיסרא 243 298
— — מינות שבתאית ? 182 193 186	סמייטיטש 50
302 301 203	סמניץ 146
— — סייגים 175 176 194 195	סניאטין 41 84
— — רישומיה בימי צמיחת החסידות	סעדיה גאון (רס"ג) 21 22 207 208
203—189	228 230
— — תגובות שליליות 177 : אהרן	סעראצק 36
זעליג בן יהודא ליווא 196—	ספירות : בינה 260 ; גבורה 232
198 ; אליהו הכהן 185 186	276 ; חכמה 232 260 ; חסד 258
דוד מקרוטושין 59 198 199 ;	276 ; כתר 260 ; מלכות ('אדני' ;
יוסף צרפתי 183 ; מנחם בן	'ה' תתאה') 232 238 239 252 262 ;
יקותיאל זוסמן כהנא 199	תפארת ('הויה') 232 238 239 252
200 ; יעקב יוסף מפולנאה	262 276
והבעש"ט 200—203 ; שלמה	סקאהל 44 45 54 72 167 312
אלגאזי 184—186	
עגנון, ש"י 70 138 139 343	עבירה 237
עדלבוים, מאיר 35	— הרהורי — 97 189 221 237 238
עוזר, אב"ד דק"ק קלימטוב 31	257 269 270 282 283 286 287
עושר, עשירים, היחס ל— 43 54 70	297
71 89 149 160 165 166	— לשמה 61 188 190 199 241 243
עזריאל בן אהרן מזאמושץ' 62	244 297 298 ; בנות לוט 243 ;
עזריה בן אברהם פיגו 103 104	סיפור דוד עם אכיש 243 244 ;
עישון, טענות נגד ה— 345 346	מעשה יעל 243 244 297 298
עלייה לא"י 53 54 82 152	— על מנת לקיים מצווה כנגדה 220
עמדין, יעקב 79 80 192 ; פולמוס	— צורך תשובה 45 78 175—203 301
עמדין — אייבשיץ 351	— — בסתר מחשש חילול השם 178
עמיר, יהושע 35	181 193
ענווה ויראה 292 365 366	— — הוראות ה' בס' 'ברכת שמואל'
עפשטיין, משה בן זכריה מענדיל כה-	לר' אהרן שמואל קידאנובר
נא 82 106	176—179 ; בס' 'דברי נחמיה'
עקיבא ר' 179 181	לנחמיה חיון 181—183 ; בס'
'ערב רב' 155 166 391	'שער המלך' לר' מרדכי בן
'ערבוב זרע ישראל בזרע עכו"ם'	שמואל 189—192 301 389
77	

מפתח השמות והעניינים

260 'פרצופים'	פאריצק (פוריצק) 64 167
	פודוליה 77 132 339
צבי אשכנזי (חכם צבי) 93	פודקאמין 66
צבי הירש בן דוד סג"ל 64	פוזנר, ע. ב. 58
צבי הירש בן שלמה, אב"ד זבאריז 192	פוטיפר, אשת — 195 216
צבי הירש חאטש 179 180 183 199	פולין 77 83 114 ; יהודי — לעומת
227	יהודי גרמניה 93
צבי הירש הלוי, אב"ד קופנהגן 82	פולנאה 169
צבי הירש, המגיד מוואידיסלאב 54	'פועל ישועות' 35 36 137
147 151 183 184 188	פייארברג, מ. ז. 56
צבי הירש קידאנובר 111 125 176	פילון האלכסנדרוני 199
269 278	פילוסופיה, היחס ל— 69 333 336 337
צבי יחזקאל מוכלזאהן 93	345
צביעות — ראה לפי : חסידות : צבועה	פילפול — ראה : חילוק, פילפול...
ועם-ארצית	פין, רש"י 45
צדוק מגרודנא 100	פינטשוב 45 46
צדיק 97 98 107 171 172 241 245	פינסק 135
— חכם 230 231 234 235	פיסטין 150
— טיפולוגיה של— 37 110 111 231	פיקוב 112
232 284 286 296	פכטר, מרדכי 102 315
— ירידת ה- לשם העלאת המוני העם	פראג 161
וחוטאים 30 48 97 110 204 205	פראנקיזם, פראנקיסטים 202 203 226
225 256—259 263 288—302	326 333—335
— — אשמת הדור גורם קצת חטא	— החרם נגד ה— 192 324
שוגג לראש הדור 293 294	— תגובות ל— 44 66 88 334 335
— — מאונס 201—203 291—293	פראנקפורט ע"נ מיין 35
— — מרצון 200—203 291 298	פרודוקטיוויזאציה, קריאה ל— 71 94
— — משמעותה החברתית של— 206	167
289 297 302	פרידמן, מנחם 182
— — מפנה ברעיון — חלקו של ר'	פרישות סגפנית — ראה : סגפנות
יעקב יוסף 288—291	פרל, יוסף 70 306 344
— — שבתאות, השפעת האנטינומיזם	פרנס חודש 141 142
השבתאי ? 299—302	פרלמוטר, מ. א. 336 351
— — תורת ה— מניעיה ומקורה 207	פרעה 254
300—302 ; פרי הגותם של	פרעמיסלא 137
מוכיחים ? 276 277 ; תשתי-	פרץ בן משה 13 23 27 34 38 65
תה- ההוראות על עבודת ה'	86—88 105 111 113 114 123 126
באמצעות היצר הרע 251 259	141 142 147 150 169 177 187 208
	272 285 286 316 334 351 353

מפתח השמות והעניינים

קוליקוב 31	צדיק (המשך)
קופנהגן 82	— ירידת נשמת ה— לגיהנום לשם
קוצק 87	הצלת נשמות רשעים 280—291 ;
קוריב 35	על-פי ספרי דרוש ומוסר שונים
'קטנות' ו'גדלות' 302 48	284—286 300 ; על-פי ס' הזוהר
קידאנובר, אהרן שמואל (מהרש"ק)	280 281 283 286—288 300 ; על-
— ראה : אהרן שמואל קידאנובר	פי ס' טהרת הקודש 285 300 ;
קידאנובר, צבי הירש — ראה : צבי	על-פי קבלת האר"י 280—288 ;
הירש קידאנובר	על-פי השל"ה 283 284 286
קלווריה 89 90 153	— סמכותו מול סמכות הרב 383 392
קלונר, יוסף 52 337	— 'שביל וצינור' 16 17
ה'קלויז' בברודי 22 39 42 60 61 70	— תורת ה— 37 96 107—112 170
79—81 87 150 188 223 225 286	205 (ראה גם תוכחה בשער :
קלויזנר, ישראל 90	תורת הצדיק)
קליינברגר, א. פ. 307	'צוואת הריב"ש' 372—375
קליינמן, משה 45	צווייפעל, אליעזר 207 306 344 346
קליינמאן, משה חיים 177 194	צינברג, ישראל 18 21
קלפהולץ, ישראל 275 367	צמצום, תורת ה— 325
קלצקין, יעקב 209	צפת 24 107
קראקא 47 94 104	צרפתי, יוסף 183 184 186
קרוטושין 58 167	
קריסנפאלי 200 232	קאוולי 31 79
קרמניץ 65 66 68—71 167 169	קאפיל ממזריץ' 26
קרסל, ג. 18 21	קארלין 50
קרעשוב 31	קבלה, מעמדו של לימוד ה— ותגובות
	להפצתה ההמונית 45 64 146 307
ראדזין 47	310 312 320—338
ראדיקאליזם דתי 33 41 45 64 66 88	— הגבלת הגיל 323 324 334
95 153 161 165 167 175 177 188 200	— והחשת הגאולה 323 325 326 331
203 222 226 302 389 390	— ותורת הגלגול 327
ראפפורט, חיים הכהן 41 66 75	— סכנותיו של לימוד ה— 325—327
ראשים ומנהיגים 52 89 94 (ראה	329 331
גם : פרנס חודש)	קבלת האר"י 54 72 79 85 88 89 153
— ביקורת על— 149 159 160 162	154 160 209 213 244—246 251 300
163 166 383	320 324 325 328 388
'ראשית חכמה' ס' 103 ; 'ראש המו-	— תורת הצמצום 325
כיחים' 102	קוטב (קוטי) 25 26 166 167
רבנים	קוטנו 75
— ביקורת על— 42 54 89 125 157—	קולומיאה 150

רשעים, העלאת נשמות - 302—280	רבנים (המשך)
שאול, אב"ד אמסטרדם 82	160 162 164 377—383 ; בצע כסף
שאצקי, יעקב 136	378 379 381—383 ; הפיכת כת
שאקוביצקי, בנימין הכהן המגיד מ-	ההוראה לאחווה פרטית 378
מינסק 151	382 ; פגמים מוסריים בכלל 380—
שאר-ישוב כהן 51	383 386 391 ; קניית הרבנות
שברשין 54 53	65 378—383 391 ; שוחד ועיוות
שבתאות 21 62 66 79 80 168 177	דין 378—382
182 202 203 244 277 278 299—	— ניגודים בינם לבין תלמידי-חכמים
302 324 327 331—333 335—337	חסידים 157—161
— גביאי ה- 115	— סמכותם, עירעור על- 158—160
שבתי צבי 80 182 332 333 336	— 'שדין יהודאין' 159 ('שד') 163
שדה חדש 192	רובינשטיין, אברהם 388
שווארטץ, אברהם יהודה הכהן 217	רוזוואדוב 48 49 168
שווארטץ, פנחס זעליג הכהן 46	רוזניש, יודן כסיאה 72
שופמן, ג. 151	רות 246
שור, ג. 151	'רחמים' 232
שחיטה ושוחטים, ביקורת על סדרי ה-	ריב"ל 71
68 161 162 383—387 391	ריינעס, חיים וואלף 90
שטארני נעשט (פולין גדול) 65	ריציוואל 35
שטיין, מאיר 46	רישא 46
שטיינמן, א. 57	רמ"א — ראה : משה איסרלש
שיניאווה (שינאווי) 84—86 88 112	רמב"ם — ראה : משה בן מימון
שכינה 77 264 271 365 ; גלות ה-	רמב"ן — ראה : משה בן נחמן
14 49 76—78 156	רמח"ל 243
'שכל הפועל', דביקות ב- 74	הר"ן 242
שכנא צבי 112 170	רס"ג — ראה : סעדיה גאון
של"ה (שני לוחות הברית) 15 17 24	רע (ראה גם : חטא ; עבירה)
27 37 58 98 102 103 107 110 111	— אין טוב ניכר אלא מתוך הרע 219
125 135 138 152 162 178 186 187	233
209—215 217 218 228—230 237	— העלאת ה-, זיכוכו והפיכתו לטוב
252 271 272 277 278 283 284 296	204 212 218 219 223 226 234
300 309—313 319 354—356 359	253—260 330
375 376 384 385 387—390 ; 'ראש	— תפיסה דואליסטית-לוריאנית בנוגע
המוכיחים' 102	ל- 246
שלוחי ציבור היורדים לפני התיבה	— תפיסה מוניסטית בנוגע ל- 233
68 162 (ראה גם : חזנים)	246
שלום, ג. 12 16 19 21 22 39	רפאל עמנואל חי ריקי 323
	רצהבי, יהודה 122

מפתח השמות והעניינים

שמשון מיזלש 69	107—105 100 99 96 84 79 74 61
שניאדוב 141	179 164 145 139 138 133—131 122
שעכטער, ש. ז. 186	245 244 221 220 207 185 184 182
שץ-אופנהיימר, רבקה 356 305 117 57	307 305 302 299 282 280 262 253
376 362	359 356 349—347 344 324 323 320
שקלוב 163	378 365
שרגא פייבל בן משה סג"ל 95 94	שלמה 224 128
381 365—361 220 219 168 165 122	שלמה, אב"ד ז'יחלין 354 177
שרנסק 168 94	שלמה, אב"ד פינטשוב 193 192 178
תאומים, יוסף בן מאיר 28 18	שלמה אלגאזי 226 222 195 186—183
תאומים, מאיר 28	שלמה חלמא 319 313—306 131 34
תוכחה בשער (ראה גם : מוכיחים...)	346—344 340 338 321
— אמצעי שידול ריטוריים (ראה גם	שלמה יצחק אב"ד באר 346
להלן : משלים ודברי הלצה) 124	שמאים 89
151—148	שמואל 292 115—113
— דינים, הודעת— 139 136—134	שמואל אידלש (מהרש"א) 238 237
— ותורת הצדיק בחסידות 96 107—	327
170 112	שמואל בן אליעזר מקלווריה 91—89
— ותשובה 154 100	269 245 164—153 140 139 114 106
— תובת ה— 155 154	337 328—326 317 311 309 308 272
— חובת השמיעה אף שהמשמיע ערכו	387 386 382 381 378 360 342 339
פחות 121 120 117 116	שמואל ברעסלר 46
— ייעוד כפוי 114—112	שמואל די אוזידה 342 247 107
— משלים ודברי הלצה 130—124	שמואל ויטאל 329 259
151—148	שמואל זנוויל אריה ליב צהלון 46
— — ביקורת על השימוש ב— 131—	שמואל צבי הירש 42
157 141—139 136	שמואל הקטן 296 293 111 110
— — המחקת תרופה מרה 129 127	שמואל שמעלקא מניקלשבורג 85 62
— — התפשטותם בציבור 126—124	372 370 369 366 365 362 356 94
345	שמחה (מעשה ב'תרי בדחי') 262 ;
— סוציאלית 159 94 89 85 54 11	עבודת ה' תוך שמחת הגוף 38 37
166 165 160	שמחה בונם מפשיסחה 54
— ערבות הדדית 112—105	שמחה בן יהושע מזאלוויץ 19 18 11
— — אורגאניזם שמבנהו היירארכי,	386 287 272 141 99 93 92 90 29
תפיסת ישראל כ— 110—106	שמעון בן יוחאי 333 262 ; 'המוכיח
— פרשת ה— : בס' 'דרכי נועם' לר'	הגדול' 102
שמואל בן אליעזר 156 153	שמרוק, ח. 384 70 66
160 ; בכתבי ר' יעקב יוסף	שמריה בן משה 314 167 94 93
	382 340 319 316

מפתח השמות והעניינים

- תוכחה בשער (המשך)
 170—172 ; בס' 'שער המלך' לר'
 מרדכי בן שמואל 153—156
 — 'צדקה מגרוננו' של המוכיח 155
 תורה (ראה גם : תלמוד תורה)
 — אותיות ה— 106 107 347 350 354—
 358 360
 — מהות ה— 234 356—358
 — מקדשת את מקומה 63
 — קשר מיסטי בין אותיות התורה
 לבין נשמות ישראל 106 107
 תיקון 175 235
 — בעלי עבירה 171 172 253—260
 — המוני עם — ראה : צדיק : ירידת
 ה—
 — חצות 49 50
 — מחשבות זרות — ראה : מחשבות
 זרות ורעות : העלאות
 תכלית דתית נעלה מקדשת אמצעים
 מגונים 230 241—244 301
 תכלית פנימית בענייני העולם הזה
 241
 תלמוד תורה
 — ביקורת על מערכי הלימוד 305—
 311
 — דרך תורנית-משכילית 306 307
 319 320 339
 — הלכה 313—315 317 319—324 328—
 331 334—336
 — ודביקות 305 346—356 377
 — חטיפה ודילוג 309 311
 — חילוק, פילפול וחריפות-של-הבל
 62 307—309 311 329 330
 — לשמה 349 350 360 365 366 371
 — לימוד בדביקות 352—354
 — לשם האות 347 360
 — מוסר — ראה : מוסר ויראה...
 — עם הארץ הקורא בתורה 356—359
 — קבלה — ראה קבלה...
- תכלית הלימוד על-פי האר"י באס-
 פקלריית ספרי דרוש ומוסר 359
 360
 תמר 246
 תמר, דוד 101
 תפילה 143 328 361—365
 — איחור זמן ה— 345
 — תפילת 'אנשי החומר' ותפילת 'אנ-
 שי צורה' 254
 — בציבור, פרישה מ— 225 226
 — התלהבות מעושה ב— 310
 — כוונת האר"י ב— 85 125 126 271
 322 327 335
 — כוונת הלב ב— 242 271
 — מחשבות זרות ב— ראה : מחשבות
 זרות ורעות
 תקיפי הקהל 382 386
 תשבי, י. 12 13 22 26 37 50 55 87
 89 90 99—101 103 107 111 153
 155 162 171 182 193 201 212 218
 219 233 239 240 243—245 248
 251 273 275 280—282 287 293 300
 322 323 325 330 339 348 353 384
 387
 תשובה 204
 — בעלי תשובה, עילויים על צדיקים
 גמורים 41 175 181 198—200
 204 219 237 328
 — — חובתם להחזיר אחרים בתשובה
 98 99 152
 — — טהור מגו טמא 179—181
 — — ייחוד עם אשה וראיית דבר
 חשק 181 182 184—189 219
 238
 — דוחה לא-תעשה 182 193
 — הבאה 187
 — הפיכת רע לטוב 218 235
 — הרהורי תשובה 280—284
 — וגאולה 98—100 177 189 190

מפתח השמות והעניינים

— מיראת העונש — 'תשובה-של-רמ'	תשובה (המשך)
אות' 227	— חובת החוטאים לשוב בתשובה
— מצוות עשה 175 176 179 181 195	171 172
— משקל 201	— חטא ו— צמד ניגודים דיאלקטי
— עבירה צורך — ראה לפי : עבירה	219
— תרופה משלשלת נגד הקליפות 182	— יצר רע, עבודת ה' באמצעות ה'
193	היא בבחינת תשובה מעולה 237
Dresner, S. H. 16 96 280 290	238
Levitas, I. 66	— מאהבה 220 227 ; הפיכת הזדונות
Weiss, J. G. 320	לזכויות 175 176 179 190 191
	211 239

מפתח השמות והעניינים לנספחים

אברהם נח הלר 432	וייס, א.ה. 406
אחיתופל 392	וייס, יוסף 413 403
אכילה, קדושת ה' 430	וילנסקי, מרדכי 425 423 399 393
— אכילת הצדיק 433—430	ורסס, ש. 427
אליעזר הכהן משברשין 422	זאמושץ' 427
אליעזר ליפמן מברודי 430 426—399	זקן ממרא' 392 391
אלעזר בן עזריה 406	
בובר, מ. 391	חיים אלעזר 400
בן-שלמה, יוסף 404	חיים חייקא מזאמושץ' 429 427
בנעט, מרדכי 402	
ברודי 402—401	טבילות 429—428
— כרוז 399	
ברוך מקוסוב 433 432	יהודה החסיד 422 421
גאולה פרטית ולאומית 438 436 435	יהודה לייב המוכיח מפולנאה 396
גלבר, נ.מ. 401	יהודה לייב סגל 402
גרשון מקוטוב 419	יהודה לייב פיסטינר 419
	יהושע יעציס 402
	יואל בעל שם טוב השני 427
דואג 392	יוסי בן חלפתא 438—436
דוב בער המגיד ממזריץ' 414 413	יחזקאל מראדזימין 499
דובנוב, ש. 428 425	יחיאל מאיר מגוסטינין 400
דוד 395	יחיאל מיכל מזלוצ'וב 433
דוד ממאקוב 399	יעקב יוסף מפולנאה 403 396—391
דן, יוסף 414 413	438—435 420 419 414 405
	— גירוש משארוגרוד 396—391
היילפרין, ישראל 391	יעקב לונדין 422
ההנהגה הרוחנית, ביקורת על- 416—	יצחק סגל 402
426	יצר הרע 411 410 409—406
	ישראל בעל שם טוב 420 413
וורטהיים, אהרון 424	ישראל מזאמושץ' 434—427

מפתח השמות והעניינים לנספחים

411 405–404 'עצמות וכלים'	400 ישראל יהושע מקוטנא
395 394 393 'ערב רב'	
פיינר, ש. 427	'כלים' — ראה 'עצמות וכלים'
צבי הירש ראזינס 402	לוי יצחק מברדיצ'ב 402
צדיק, ירדית ה' 403	ליברמן, חיים 434 428
קבלת האר"י 404	לייב מלמד, השגותיו 416 401–399
קורדובירו, משה 404	426 425 422
הקלויז בברודי 426 401	לנדא, חיים 402
קלפהולץ, ישראל 414	לעווין, ישראל דוב 400
רדיקליזם דתי 426–399 396	מאהלר, ר. 427
רובינשטיין, אברהם 399 396	מאיר קריסטיאנפולר 402
רבנים, מינוי רבנים 395	'מבשר ההשכלה' 427
ריינר, א. 401	'מוכיח ראשי' 420
רמב"ם 391	מחלוקת, על חסידים 424 396–391
רמב"ן 391	426
שארוגרוד 396–391	— על ר' יעקב יוסף מפולנא 391
שבת, 'תלמידי חכמים הנקראים שבת'	396
393	מחשבות זרות, העלאת- 414 413 401
שחיטה, שוחטים 393	מניין חסידי בשארוגרוד 396–393
'שידין יהודאין' 396–391	מצווה הבאה בעבירה 414
של"ה 408–405	מרדכי בן מאיר 427
שלום, גרשם 422 421 404 403	מרדכי בן שמואל 438
435 434–428	משה 495–494
שלמה חלמא 427	משה בן זכריה כהנא 432
שלמה מראדומסק 416	משה מטראני 391
שמואל פאלקין פעלד 402	משולם פייביש הלר מזבאראז' 433
שמחה מזאלוז'יץ 432–431	משיחיות 438–435 403
שמעלקא מניקלשבורג 436	נגאל, גדליה 437 403
שעטנז 425 424	'נזד הדמע' 434–427
ש"ץ 393	נחמן מקוסוב 419
'התאוה ההפכית' או 'מחשבת כף רמיה'	ניצוצות, העלאת ה' 408 405–404
426–400	433–430 418 413–411
תוכחה ומוכיחים 425–403	נשמת משה 394
	נתן נטע משיניאווה 436 435
	סדן, דב 429

מפתח השמות והעניינים לנספחים

חשבי, ישעיה	413 410 405 404 395	— חטא על מנת לקיים מצוות חשובה
414		415—414
חשובה וגאולה	438—437 435 421	

רשימת המקורות

[ברשימה זו נכללו מקורות שנגיעתם בענייני הספר הזה היא מובהקת]

- אבן שהם... [מאת] הרב המגיד ודרשן ומוכיח... מהור"ר משה במהור"ר יהודא... ממינסק וארץ מולדתו בק"ק אמשטסלב... מ"מ דק"ק זאריק במדינות פולין ולע"ע נתקבל למגיד מישרים בבה"מ דק"ק שערי ציון פה ק"ק לונדון... לונדון, [תקל"ב]. נדפס שנית: פאדגארוז תרנ"ט, ושלישית: פיעטרקוב, תרס"ז. (השתמשי בדפוס שלישי).
- אגודת אזור... אשר אסף וחיבר... מ' יעקב ישראל הלוי מגיד משרים דק"ק קרעמניץ. זאלקווא, תקמ"ב.
- אהבת דודים פי' על שיר השירים... חברו... בנימין... מ"מ דק"ק ולאזיץ וק"ק זאלישטיק... לעמבערג, תקנ"ה.
- אהבת עולם מאת ר' שלמה אלגאזי. קונשטנדינה, ת"ז.
- אהל אברהם... ח"ת ושיחות... עם סיפורים... ותולדות רבינו אברהם אביש... אספתי... אברהם חיים שמחה בונם מיכלזאהן. פיעטרקוב, תרע"א (דפוס-צילום, ניו-יורק, תשכ"ד, יחד עם ליקוטים בשם אהלי צדיקים).
- אהל משה דרשות... בנגלות וסודות... [מאת] משה בן... זכריה כהנא. אמשטרדם, תקי"ט.
- אהל רחל... הכין... מו' דוד הקארו... שקלאוו, תק"ן.
- אור עולם... חברו מוהרי"ל מרגליות... נאווי דוואהר, תקמ"ב.
- אורי וישעי, מאת ר' אברהם בן אליעזר הכהן. Lemberg, 1861. מהדורה א: תע"ד.
- אמרי שפר, מאת ר' אליעזר בן זאב מאוסטרובצה. פאריצק, תקמ"ו.
- בית אהרן... על עשרה קפיטלין הראשונות שבספר תהלים שחיבר... מוהר"ר אהרן זעליג בהמנוח... מו' יהודא ליווא. זאלקווא, תקכ"ח.
- בית יעקב אש ביאור... על ספרא דאיוב... חקרו הרב... יעקב אור שרגא פייוויל... אב"ד ור"מ דק"ק זלאטאווא... פ"פ דאדר, תקכ"ה.
- בית מדות... חברו... מוהרי"ל מרגליות... דיהרנפורט, תקל"ז.
- בית פרץ... אשר חיבור [!]. מוהר"ר פרץ במוהר"ר משה מיושבי קלויז דק"ק בראדי... זאלקווא, תקי"ט.
- בן פורת יוסף אשר חיבר... מוה' יעקב יוסף הכהן... ניו יורק תשי"ד (דפוס צילום מהוצאת פיעטרקוב, תרמ"ד).

רשימת המקורות

ב ר כ ת א ב ר ה ם ל ר' אברהם אביש על בראשית. ווארשא, תרמ"ד.
 ב ר כ ת א ב ר ה ם ל ר' אברהם אביש על שמות. פיעטרקוב, תרפ"ה.
 ב ר כ ת א ב ר ה ם ל ר' אברהם אביש על רות. ווארשא, תרצ"ב.
 ב ר כ ת א ב ר ה ם ל ר' אברהם אביש על אבות. פיעטרקוב, תר"צ.
 ב ר כ ת א ב ר ה ם אשר חברתי אני הצעיר אברהם זבארזיר מק"ק זאלקווא מגיד
 משרים בקהלה. . . . . זאמושט. זאלקווא, תקי"א
 ב ר כ ת ש מ ו א ל על התורה, מאת ר' אהרן שמואל קידאנובר. פראנקפורט
 ע"נ מיין, תמ"ד.
 ב ש ם ב צ ל א ל הלוי מזאלקווי. . . . . פ"פ דאדר, [תקל"א ?].
 ד ב ר י ח כ מ י ם ל ר' יהודה לייב פוחוביצר. [המבורג], תנ"ב—תנ"ג.
 ד ב ר י מ ש ה אשר חיבר. . . . . מ' משה. . . . . שהי' אב"ד דק' דאלינא. . . . . ישראל,
 [תשכ"ד] (דפוס צילום מהוצאת זאלקווי 1865).
 ד ב ר י נ ח מ י ה , מאת נחמיה חיון. ברלין, תע"ג.
 ד ר ו ש י ה צ ל " ח , מאת ר' יחזקאל לנדא. ווארשא 1886.
 ד ר ך א מ ת . . . . . הדברים האלה נכתבו בעצם יד קדשו. . . . . הרב. . . . . משולם פיבוש
 הלוי. . . . . מזבעריז. . . . . [ירושלים ? , תש"ל]. (דפוס-צילום של הוצאת תל-אביב,
 [תש"י]).
 ד ר כ י נ ו ע ם הוא חיבור על מאמרי רבה בר בר חנה. . . . . שחברתי. . . . . שמואל
 במהר"ר אליעזר זצ"ל מק"ק קלווריעא. קיניגשבערג, תקכ"ג.
 ס פ ר ת ה ל י ם עם פירוש חדש. . . . . ד ר ש מ ש ה . . . . . [מאת] משה אוסטרר. . . . .
 לבוב, תרל"ט.
 ה ר י ב ש מ י ם . . . . . אשר השאיר אחריו ברכה. . . . . הרב שכנא צבי. . . . . שהיה
 מגיד משרים בעיר נעמירוב. . . . . ברדיטשוב, תרנ"ז.
 ז ר ע ב ר ך ש ל י ש י על מסכת ברכות, מאת ר' ברך בן אליקום געצל. [תצ"ו ?].
 ח מ ד ת צ ב י . . . . . [מאת] צבי הירש. . . . . חאטש. . . . . אמשטרדם, תס"ו.
 ח ס ד י א ב ו ת . . . . . על פרקי אבות. . . . . חברו הרבני מוהר"ר אהרן בהרבני מהור"ר
 יהודא הלוי. . . . . זאלקווא, (תקל"ב ?).
 ט ה ר ת ה ק ו ד ש הובא לדפוס בידי ר' בנימין וואלף בן ר' מתתיהו 'ממדינת
 פולין קטן ק"ק בילגוריי"א הסמוך לק"ק זאמושט'. אמשטרדם, תצ"ג.
 י ס ו ד ו ש ו ר ש ה ע ב ו ד ה . . . . . חברו. . . . . רבי אלכסנדר זיסקינד. . . . . מהדורה
 חדשה, מתוקנת, ירושלים, מכון הרי פישל תשכ"ה.
 כ ל י ל ת י ו פ י מאת ר' אליעזר בן זאב מאוסטרובצה. נאווי דוואהר, תקמ"ג.
 כ ת ו נ ת פ ס י ם אשר חיבר. . . . . מוהר"ר יעקב הכהן. . . . . ניו יארק, תש"י (דפוס
 צילום מהוצאת לבוב תרכ"ו).
 ל ב ש מ ח ה . . . . . המחבר שמחה מדובראוויטש. . . . . זאלקווא, תקי"ז.
 ל ח ם ת ר ו מ ה . . . . . חברו. . . . . כמוהר"ר אהרן במוהר"ר ישעי'. . . . . פיורדא,
 תקמ"א.
 מ א ו ר ע י נ י ם . . . . . [מאת] מהור"ר מנחם נחום. . . . . מ"מ ודובר צדק דק"ק
 טשארנאביל. ירושלים, תש"ד.

רשימת המקורות

מחזה אברהם לר' אברהם אביש על ההגדה של פסח. תרמ"ז.
מכלל יפ"י... מאת ר' יצחק במו' בן ציון מק"ק קאצק... פ"פ דאדר, תקל"ה.
מלאכת מחשבת... מאת ר' אליהו בן משה גרשון. ברלין, תקכ"ה. דפוס
ראשון זאלקווא, תקי"ח.
משמרת הקודש... אשר חבר מהור"ר משה במהו' יעקב מק"ק סטנאב...
זאלקווי, תק"ו.
מסכת אבות עם... פירוש חדש נאדר בקודש... מפי מרנא ורבנא חיים
צאנזור. Lemberg, 1862. נדפס שנית, New York, תשכ"א.
נטיעה של שמחה... [מאת] שמחה בן יהושע... זאלקווא, תקכ"ג.
סוד ברית יצחק אשר חיבר... מוהר"ר יצחק... שהיה ראב"ד... ומגיד
משרים בק"ק קריסנפאלי... זאלקווא, תקנ"ט.
עבודת המלך... הכינו... מהור"ר נחום בן מהור"ר יקותיאל הכהן...
זאלקווא, תק"ל.
סדור תפלה... עם פי' עולת תמיד ע"פ פרד"ס אשר חיבר... מוה' נתן
נטע זצ"ל משינאווא... פרעמישלא, תרנ"ו. (דפוס צילום New York, 1968,
וכן ירושלים [תשכ"ט]).
עטרת יוסף... חברו מוהר"ר יוסף נ"י אב"ד ומ"ץ דק"ק ליסקאווי. [זאלקווא],
תקל"ח.
עיר דמשק אליעזר אשר בנה... הרב... אליעזר... זאלקווא, תקכ"ד.
עמודי בית יהודה... מאת יהודה איש הורוויץ. אמשטרדם, תקכ"ו.
ערוגת הבושם שחברתי אני... משה בהרבני מהור"ר הלל זלה"ה מזא-
מושט... זאלקווא, תק"ה. נדפס שנית בתוך: חמשה חומשי תורה, ג: ויקרא,
שיר השירים עם פירוש ערוגת הבושם, לעמבערג, תרנ"ו; וכן נדפס בפעם
השלישית כספר בפני עצמו: פרעמישלא 1895; וכן בפעם רביעית בתוך: סדור,
פרעמישלא, תרנ"ו; וכן בדפוס צילום, New York, תשכ"ח וירושלים, תשכ"ט.
עת רצון אשר חברתי... בנימין זאב וואלף... מק"ק שעברשין... פ"פ
דאדר, תקל"ה.
עת רצון... מאת ר' בנימין זאב וואלף מק"ק שעברשין. זאלקווא, תקל"ז.
פעמוני זהב שחיבר... מהור"ר דוד כץ דיין ומגיד דק"ק קראטשין...
פיורדא, תקכ"ט.
צמח מנחם חיבור על התורה... המחבר... מהור"ר מנחם נחום במוהר"ר
יקותיאל זוסמן כהנא... זאלקווא, תקכ"א.
צפנת פענח אשר חיבר... מו"ה יעקב יוסף הכהן... ניו יארק, תשי"ד
(דפוס צילום מהוצאת פיעטרקוב, תרמ"ד).
צרוך חיים... חברו מוהר"ר חיים חייקא... לובלין, תרס"ח. דפוס ראשון:
ברלין תק"ל. נדפס בפעם השלישית: ווארשא, תרס"ז.
קול אריה שחיבר... מוהר"ר אריה ליב מגיד מישרים ומוכיח דק"ק פולנאה.
קארעץ, תקנ"ח.
קישוטי כל ה... מהרב... מוה' נטע משינאווי... לעמבערג, תרל"ג.

רשימת המקורות

קנה חכמה לר' יהודה לייב פוחוביצר. פראנקפורט דאודר, תמ"א.
בחינת עולם [עם] ראשית דעת... [מאת] מהור"ר דוד במוהר"ר צבי הירש
מק"ק נעשוויז... זאלקווא, תק"ב.
רפדוני בתפוחים... אשר איזן וחקר... מהור"ר אליקים געץ... ברלין,
תע"ד. נדפס שנית: פודגורזע, תרנ"ו, ושלישית: לודז, תרצ"ז.
שבט מיראל הכינו... הרב... יעקב ישראל... מגיד משרים דק"ק
קרעמניץ... זאלקווא, תקל"ב.
שיח ספונים אשר חיבר... התורני הרבני... אליעזר במהו' ראובן כהנא...
זאלקווא, תקי"א, ועוד.
שם יעקב, מאת ר' יעקב בן יחזקאל הלוי. תע"ו.
שני לוחות הברית, מאת ר' ישעיה בן ר' אברהם הלוי הורוויץ. אמשטרדם,
תנ"ח.
שער המלך... חברו מוהר"ר מרדכי בהרבני... שמואל אב"ד דק"ק ווייעל-
קאטש... זאלקווא, תקכ"ב. חלק ב: זאלקווא, תקל"ד. מראי המקומות לפי
הוראדנא, תקע"ו.
שפה ברורה... [מאת] הדרשן הכולל מוהר"ר שרגא פייבל במוהר"ר משה
סגל. זאלקווא, תקל"ח.
שפת אמת הכינו... מוהר"ר יעקב ישראל בהרבני... צבי הירש מגיד משרים
דק"ק קרעמניץ. לבוב, תקמ"ח.
תבנית הבית... מאת התורני המשכיל... מרדכי... פ"פ דאדרה, תק"ז.
תהלות יעקב על תהילים... חברו... מוהר"ר יעקב א"ש פייוויל...
המבורג, תקמ"ד.
תולדות יוסף... [מאת] מוהר"ר יוסף במו' דוב בער אב"ד ומ"ץ דק"ק
ליסקאווא... [שקלוב?], תקנ"ז.
תולדות יעקב יוסף אשר חיבר... מוהר"ר יעקב יוסף הכהן... ירושלים,
תשכ"ו (דפוס צילום של קארעץ תק"מ).
תורי זהב... שחיבר בנימין... מגיד משרים דק"ק זלאזיץ... מאהלוב,
תקע"ו.
תקנתא דמשה... חברו הרב... שמרי' אב"ד דק"ק הלאזמיץ במדינות
רוסיא... אלעקסניץ, תקכ"ח.
תשואות חן... אשר איזן וחקר... מוהר"ר גדליהו במוהר"ר יצחק...
ירושלים, [תשכ"ה].

רשימת המקורות לנספחים

בית שלמה לר' אליעזר ליפמן מברודי, זאלקווא תק"ס.
טל אורות עם מגדל דוד לר' אליעזר ליפמן מברודי, ווין תקנ"ב.
נזר הדמע לר' ישראל מזאמושץ', דיהרנפורט תקל"ג.
פתח התשובה ונחמות ישעיה, זאלקווא תקס"א.

מחקרים חדשים

שפורסמו אחרי הופעת המהדורה הראשונה

- עמנואל אטקס, 'מאגיה ובעלי שם' – מקומם של המאגיה ובעלי השם בחברה האשכנזית במפנה המאות הי"ז–הי"ח, ציון, ס (תשנ"ה), עמ' 69–104.
- הנ"ל, 'הבעש"ט כמיסטיקן ובעל בשורה בעבודת ה' ציון, סא (תשנ"ו), עמ' 421–454.
- משה אידל, קבלה – היבטים חדשים. תירגם [מאנגלית] אבריאל בר-לבב בעריכת המחבר. ירושלים ותל-אביב תשנ"ג.
- רחל אליאור, 'מלוא כל הארץ כבודו' ו"כל אדם" – בין תחיה רוחנית לתמורה חברתית בראשית החסידות, עלי שפר – מחקרים בספרות ההגות היהודית [...] לכבוד [...] אלכסנדר שפרן, רמת-גן תש"ן, עמ' 29–40.
- זאב גריס, ספרות ההנהגות – תולדותיה ומקומה בחיי חסידי ר' ישראל בעל-שם-טוב, ירושלים תש"ן.
- הנ"ל, ספר, סופר וסיפור בראשית החסידות, תל-אביב תשנ"ב.
- משה רוסמן, 'מז'בוז' ור' ישראל בעל שם טוב, ציון, נב (תשמ"ז), עמ' 177–189.
- הנ"ל, 'לתולדותיו של מקור היסטורי – ספר שבחי הבעש"ט ועריכתו, ציון, נח (תשנ"ג) עמ' 175–214.
- עדה רפפורט-אלברט, 'התנועה החסידית אחרי שנת 1772 – רצף מבני ותמורה, ציון, נה (תש"ן), עמ' 183–245.
- אלחנן ריינר, 'הון, מעמד חברתי ותלמוד תורה – הקלויז בחברה היהודית במזרח-אירופה במאות הי"ז–הי"ח, ציון, נח (תשנ"ג) עמ' 204–226.
- שבחי הבעש"ט – פקסימיל מכתב-היד היחידי הנודע לנו ושינויי נוסחיו לעומת נוסח הדפוס, בצירוף מבוא ונספחים [...] מאת יהושע מונדשיין, ירושלים תשמ"ב.
- שבחי הבעל שם טוב השלם [...] הוגה ותוקן [...] ונוסף בו קיצור תולדות הצדיקים [...] ונוספו גם הערות והשוואות והוספות [...] העורך הראשי: הרב אליהו חיים קרליבך, ירושלים תש"ן.
- שבחי הבעש"ט. מהדורה מוערת ומבוארת [מאת] אברהם רובינשטיין, ירושלים תשנ"ב.
- ישעיהו שחר, ביקורת החברה והנהגת הציבור בספרות המוסר והדרוש בפולין במאה הי"ח. ירושלים תשנ"ב ('נכתב כעבודת גמר [...] באוניברסיטה העברית בירושלים [...] בשנת תשכ"ג').

Moshe Idel, *Hasidism; Between Ecstasy and Magic*, New York 1995.

Ada Rapoport-Albert, Ed., *Hasidism Reappraised*, London 1996.

M. Rosman, *Founder of Hasidism, The Quest of the Historical Ba'al Shem Tov*, Berkeley-Los Angeles 1996.

Joseph Weiss, *Studies in Eastern European Jewish Mysticism*, Ed. David Goldstein, Oxford 1985.

מ. פייקאז'

בימי צמיחת החסידות

מטרתו העיקרית של ספר זה כפולה: (א) התחקות על מגמות רעיוניות בספרי דרוש ומוסר, שנתחברו במזרח-אירופה בשנים ת"צ—תקמ"ב, לשם הבהרת האקלים הרוחני שבו צמחה החסידות ויצאה לכיבושיה הגדולים; (ב) בירור שורשן הרעיוני והספרותי של סוגיות רעיוניות מרכזיות במסכת רעיונותיהם של מורי-החסי-דות הראשונים לאור אותם ספרי דרוש ומוסר.

מחקרו של מ. פייקאז', שהוא גם מחברו של הספר 'חסידות ברסלב' (מוסד ביאליק, תשל"ב), ממלא אפוא חלל ריק בחקר תולדות הרוח ביהדות מזרח-אירופה, שכן ספרי דרוש ומוסר רובם לא זכו עד עתה לדיון ביקורתי. הוא פותח אופקים חדשים בחקר האמונות והדעות ביהדות מזרח-אירופה, ורבה חשיבותו להבנת מהותה של החסידות ושורשיה הרעיוניים והספרותיים. מתוך הספר עולה בבהירות, כי כמה מרעיונותיהם החשובים של הוגי החסידות וסופריה, אינם אלא פרי-רוחם של בני דורות שקדמו לחסידות, והם מצאו ביטויים מגוונים בספרי דרוש ומוסר, שיצאו לאור קודם הופעתו של ר' ישראל בעל-שם-טוב, ואף בימיו ולאחריהם.